

Báo chí và sứ mệnh "Hộ pháp bằng ngòi bút"

ISSN: 2734-9195 08:00 21/06/2025

Giữa dòng đời cuộn cuộn, người làm báo có thể chiến thắng được chính mình trong từng câu chữ, ấy mới là bậc hộ pháp chân chính của thời đại.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa 10 - Học viện PGVN tại TP.HCM

Nghề báo - Pháp khí của thời đại

Trong kỷ nguyên số hóa toàn cầu, báo chí không chỉ đơn thuần là kênh chuyển tải thông tin mà còn là một lực lượng định hình tư duy xã hội, điều chỉnh các chuẩn mực đạo đức, và trong nhiều trường hợp, trở thành tiếng nói bảo vệ chân lý giữa mê lộ ngôn từ.

Sứ mệnh ấy, dưới lăng kính Phật học, có thể được nhìn nhận như một hình thức "*hộ pháp bằng ngòi bút*" - một phương tiện thiện xảo (upāya-kausalya) đầy uy lực trong công cuộc bảo vệ và xiển dương chính pháp giữa đời sống xã hội đầy biến động.

Hộ pháp trong truyền thống Phật giáo: Ý nghĩa cốt lõi

Hộ pháp (Pāli: Dhammānuggahaka; Sanskrit: Dharmapāla) vốn là nhiệm vụ cao quý không thuần túy là nhiệm vụ của chư thiên, thiên long bát bộ hay các vị thần hộ trì Tam Bảo mà còn là trọng trách thiêng liêng của mỗi Phật tử, mỗi cá nhân có thiện ý. Theo đó, người Phật tử phát tâm bảo vệ chính pháp, rộng hơn chính là bảo vệ sự thật (sacca), hộ trì Tăng bảo, bảo vệ chính kiến (sammā-diṭṭhi), chống lại tà kiến, tà ngữ, tà mạng.

Hộ pháp không nhất thiết chỉ là xuất gia, mà rộng hơn, mỗi hành giả, mỗi người tại gia đều có thể hộ pháp bằng chính hành động, lời nói và ngay cả bằng cây bút khi cần thiết, bảo vệ những giá trị nền tảng mà giáo pháp đức Phật đã tuyên thuyết.

Hộ pháp, trong bản chất rất ráo, không mang sắc thái đối kháng thù nghịch, mà là sự bảo vệ sự thật, sự gìn giữ giá trị chân - thiện - mỹ mà Phật pháp soi sáng. Bảo vệ chính pháp chính là bảo vệ trí tuệ, từ bi, công lý, đạo lý, nhân phẩm và hòa bình cho tất cả chúng sinh. Và báo chí, trong lý tưởng tối thượng của nó, cũng không ngoài sứ mệnh đó.

Ảnh sưu tầm.

Ngòi bút như pháp khí và vai trò của báo chí trong công cuộc hộ pháp

Đức Phật đã từng ví nhân gian như biển khổ (saṃsāra) - một đại dương mênh mông của sinh diệt, vọng tưởng, phiền não.

Trong kỷ nguyên truyền thông hiện đại, thế giới ấy lại càng dậy sóng bởi dòng chảy cuộn cuộn của thông tin, đôi khi thật, lắm khi hư, đôi khi vì lợi ích vị kỷ mà bất chấp thủ đoạn.

Nghề báo, nếu thiếu tuệ giác, dễ bị cuốn vào cơn lốc của "tà ngữ" (micchā-vācā): bịa đặt, xuyên tạc, vu cáo, giật gân, câu view rẻ tiền. Khi ấy, ngòi bút vốn là pháp khí xiển dương chân lý, lại hóa thành vũ khí gieo rắc sân hận, hận thù, hoài nghi và bất tín.

Người làm báo chân chính cần tỉnh thức, tự quán chiếu như hành giả thiền quán giữa động loạn vô minh, giữ tâm vô úy, ngòi bút trong sạch, lời văn trung đạo.

Làm báo trong tinh thần hộ pháp, trước hết phải luôn vận dụng Tứ chính cần: Trừ ác chưa sinh (ngăn chặn tin xấu chưa xảy ra), Đoạn ác đã sinh (loại bỏ thông tin sai trái, ác ý), Sinh thiện chưa sinh (tạo ra những nội dung nhân văn, hướng thượng), Tăng trưởng thiện đã sinh (bồi đắp các giá trị tốt đẹp của xã hội).

Nghề báo, trong bản chất sâu xa, chính là sự vận dụng của Chính ngữ (sammā-vācā) - yếu tố thứ ba trong Bát Chính Đạo, có thể xem như cốt lõi đạo đức nghề báo. Ngôn ngữ báo chí, ở góc độ Chính ngữ, không chỉ đơn thuần là nói sự thật (satya), mà còn là lời nói chân thành, hòa ái, có lợi ích cho người nghe, tránh chia rẽ, tránh kích động, tránh thù ghét thị phi.

Người làm báo hộ pháp không đưa tin để thỏa mãn đám đông, không chạy theo *"tâm lý bầy đàn"* hay *"sở thích đám đông"*, mà lấy trí tuệ làm la bàn, lấy từ bi làm động lực, lấy nhân quả làm giới hạn. Một bài viết, nếu gieo nhân xấu (tức bất thiện nghiệp), sớm muộn cũng mang lại quả xấu, không chỉ cho người bị hại mà còn cho chính người viết.

Nếu đặt trên nền tảng chính ngữ, sẽ là kênh chuyển tải sự thật với tinh thần từ bi và trí tuệ. Khi đó, mỗi bài viết không chỉ đơn thuần là một sản phẩm truyền thông, mà còn là một hành vi thiện nghiệp (kusala-kamma) tạo phước báu cho người viết và lợi ích lâu dài cho quần chúng.

Sự hộ pháp bằng ngòi bút thể hiện ở nhiều cấp độ:

Thứ nhất, bảo vệ sự thật khách quan: Chống lại các luồng thông tin xuyên tạc, vu cáo, bóp méo sự thật;

Thứ hai, chống lại tà kiến: Minh định rõ ranh giới giữa chính kiến và tà kiến, giữa học thuật chân chính và dị đoan, mê tín;

Thứ ba, nâng cao đạo đức công luận: Xây dựng chuẩn mực truyền thông trung thực, nhân ái, từ bi, có trách nhiệm xã hội;

Thứ tư, bảo vệ uy tín Tam Bảo: Đặc biệt trong những giai đoạn đạo pháp bị công kích phi lý, báo chí trở thành *"thành trì mềm"* bảo vệ hình ảnh thanh tịnh của Tăng đoàn và Chính pháp.

Ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

Đối diện những nguy cơ nghề báo trong thời hiện đại

Trong kỷ nguyên hậu sự thật (post-truth), nơi cảm xúc lấn át lý trí, nơi dư luận bị thao túng bằng kỹ nghệ truyền thông đen, người làm báo dễ rơi vào cái bẫy của tà ngữ (micchā-vācā): dối trá, vu khống, thêu dệt, ly gián, gieo rắc hận thù. Khi ấy, ngòi bút vốn là khí cụ xiển dương chân lý, lại hóa thành thứ vũ khí sắc nhọn tàn phá đạo đức xã hội.

Phật giáo dạy về luật nhân quả nghiêm khắc trong Pháp Cú 1 và 2 như sau:

1. "Ý dẫn đầu các pháp,
Ý làm chủ, ý tạo;
Nếu với ý ô nhiễm,
Nói lên hay hành động,
Khổ não bước theo sau,
Như xe, chân vật kéo".

2. "Ý dẫn đầu các pháp,
Ý làm chủ, ý tạo,
Nếu với ý thanh tịnh,
Nói lên hay hành động,
An lạc bước theo sau,
Như bóng, không rời hình".

(Hòa thượng Thích Minh Châu dịch)

Do đó, người làm báo nếu không có giới - định - tuệ dẫn đường, sẽ rất dễ tạo ác nghiệp sâu dày qua từng con chữ.

Báo chí Phật giáo: Hình mẫu của ngòi bút hộ pháp

Tại Việt Nam, suốt hơn nửa thế kỷ qua, báo chí Phật giáo đã thực thi khá tốt sứ mệnh hộ pháp bằng ngòi bút. Các cơ quan truyền thông như Phật sự Online, Giác Ngộ, Phật giáo Việt Nam, Tạp chí Nghiên cứu Phật học, các website chính thống của Giáo hội... đã góp phần định hướng dư luận trước những luận điệu xuyên tạc Phật giáo; phản biện các hiện tượng lợi dụng đạo pháp để trục lợi, gây chia rẽ nội bộ Tăng đoàn; góp phần gìn giữ sự thanh tịnh, đoàn kết, kỷ cương của Giáo hội trong quá trình hội nhập quốc tế; nâng cao trình độ Phật học đại chúng, phổ cập tri thức chân chính đến tầng lớp cư sĩ rộng rãi.

Từ hộ pháp cá nhân đến hộ pháp quốc gia

Điều quan trọng mà Phật học nhấn mạnh: hộ pháp không phải đặc quyền của ai, mà là nhiệm vụ chung của mọi người có chính kiến.

Trong xã hội hiện đại, hộ pháp bằng báo chí không dừng lại ở bảo vệ một tôn giáo, mà chính là bảo vệ hệ sinh thái đạo đức chung của quốc gia: Bảo vệ nhân phẩm con người khỏi sự tha hóa; bảo vệ cộng đồng khỏi chủ nghĩa cực đoan; bảo vệ sự thật khách quan khỏi các thế lực thao túng truyền thông toàn cầu. Như vậy, "*hộ pháp bằng ngòi bút*" cũng chính là một phần của "*hộ quốc an dân*", phụng sự xã hội trong tinh thần từ bi vô ngã.

Kết luận: Nghề báo như pháp môn tu tập

Làm báo, nếu nhìn đúng bản chất, chính là một con đường tu học trong thế gian pháp. Giữ giới (sīla) bằng đạo đức nghề nghiệp; thực tập định (samādhi) qua sự tỉnh thức với cơn lốc tin tức; trưởng dưỡng tuệ (paññā) qua khả năng phân biệt chân - vọng, chính - tà.

Trong Pháp Cú 103 dạy:

*"Dầu tại bãi chiến trường
Thắng ngàn ngàn quân địch,
Tự thắng mình tốt hơn,
Thật chiến thắng tối thượng."*

Trong tay người tu học Phật pháp chân chính, cây bút chẳng khác gì giới đao (precepts sword): sắc bén nhưng trong sạch, cắt đứt vô minh chứ không gây

thương tổn sinh linh. Nghề báo, nếu thiếu giới đao ấy, dễ trở thành sát khí giết chết niềm tin công chúng. Nhưng nếu được nuôi dưỡng bằng giới, định, tuệ nó có thể trở thành phương tiện hộ pháp thù thắng, vừa xây dựng xã hội an lành, vừa trợ duyên cho chính pháp cứu trụ thế gian.

Giữa dòng đời cuộn cuộn, người làm báo có thể chiến thắng được chính mình trong từng câu chữ, ấy mới là bậc hộ pháp chân chính của thời đại. Hộ pháp bằng ngòi bút - đó là sứ mệnh cao quý không chỉ cho giới báo chí Phật giáo, mà cho tất cả những ai làm nghề báo hôm nay.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa 10 - Học viện PGVN tại TP.HCM